
MONOGRAFIE PRAWNICZE

UPADŁOŚĆ
TRANSGRANICZNA
W PRAWIE
UNII EUROPEJSKIEJ

TOMASZ CHILARSKI

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

TOMASZ CHILARSKI • UPADŁOŚĆ TRANSGRANICZNA
W PRAWIE UNII EUROPEJSKIEJ

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Jarosław Grykiel

POWSTANIE PROKURY

Małgorzata Ofiarska

**FORMY PUBLICZNOPRAWNE WSPÓŁDZIAŁANIA JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO**

Maciej Gutowski

NIWAŻNOŚĆ CZYNNOŚCI PRAWNEJ

Stawomir Cieślak

FORMALIZM POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

ZASADA RÓWNOŚCI STRON W PROCESIE CYWILNYM

Celina Nowak

**KORUPCJA W POLSKIM PRAWIE KARNYM NA TLE
UREGULOWAŃ MIĘDZYNARODOWYCH**

Marlena Wach

**STATUS UŁOMNYCH OSÓB PRAWNYCH W POLSKIM PRAWIE
CYWILNYM**

Andrzej Sebastian Duda

INTERES PRAWNY W POLSKIM PRAWIE ADMINISTRACYJNYM

Maciej Kaliński

SZKODA NA MIENIU I JEJ NAPRAWIENIE

Legalis

System Informacji Prawnej

www.sklep.beck.pl

UPADŁOŚĆ
TRANSGRANICZNA
W PRAWIE
UNII EUROPEJSKIEJ

TOMASZ CHILARSKI

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2008

Redakcja:
Ksenia Rzepka, Julia Wróblewska

■ ■ ■ | Domański Zakrzewski Palinka

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2008**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Gen. Zajączka 9, 01-518 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: P.W.P. INTERDRUK, Warszawa

ISBN 978-83-255-0141-9

Spis treści

Wstęp	XI
Wykaz skrótów	XV
Wykaz orzeczeń Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości ...	XIX
Wykaz orzeczeń sądów krajowych	XX
Wykaz literatury	XXIII
Rozdział I. Źródła prawa wspólnotowego w zakresie	
upadłości transgranicznej	1
§ 1. Geneza regulacji dotyczącej upadłości transgranicznej.....	1
§ 2. Źródła prawa pierwotnego	6
§ 3. Zasady prawa wspólnotowego kształtujące instytucję upadłości transgranicznej.....	12
I. Zasada subsydiarności	12
II. Zasada proporcjonalności	14
III. Zasada zaufania do wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich.....	16
§ 4. Rozporządzenie 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego.....	17
I. Geneza rozporządzenia 1346/2000	17
II. Zakres obowiązywania rozporządzenia 1346/2000	21
III. Stosunek rozporządzenia 1346/2000 do rozporządzenia 44/2001	27
IV. Sądowa wykładnia przepisów rozporządzenia 1346/2000.....	27
§ 5. Dyrektywy dotyczące reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych i zakładów ubezpieczeń	30
I. Uwagi ogólne.....	30
II. Zakres stosowania dyrektywy 2001/24	32
III. Zakres stosowania dyrektywy 2001/17	33
IV. Regulacja upadłości transgranicznej niektórych instytucji finansowych innych niż instytucje kredytowe oraz zakłady ubezpieczeń.....	35
§ 6. Podsumowanie	36

Rozdział II. Modele transgranicznego postępowania upadłościowego – ujęcie teoretycznoprawne	41
§ 1. Uwagi wprowadzające	41
§ 2. Jednolitość postępowania upadłościowego	43
§ 3. Uniwersalność i terytorialność postępowania upadłościowego.....	47
I. Zasada uniwersalności postępowania upadłościowego	47
II. Zasada terytorialności postępowania upadłościowego	50
III. Modele pośrednie pomiędzy uniwersalnością a terytorialnością.....	53
§ 4. Powszechność postępowania upadłościowego	54
§ 5. Podsumowanie i wnioski.....	57
Rozdział III. Kontrolowana uniwersalność postępowania upadłościowego w świetle rozporządzenia 1346/2000	61
§ 1. Model uniwersalności na tle przepisów rozporządzenia 1346/2000.....	61
§ 2. Jurysdykcja krajowa we wspólnotowym postępowaniu upadłościowym	64
I. Główne postępowanie upadłościowe	64
II. Wtórne postępowanie upadłościowe	87
III. Uboczne postępowanie upadłościowe przed wszczęciem postępowania głównego	96
IV. Swoboda wyboru sposobu dochodzenia roszczeń.....	98
V. Podsumowanie	100
§ 3. Reguły kolizyjne w rozporządzeniu 1346/2000.....	105
I. Reguła <i>lex fori concursus</i>	105
II. Wyjątki od zasady <i>lex fori concursus</i>	110
III. Podsumowanie	115
§ 4. Uznanie i wykonalność orzeczeń w sprawach upadłościowych	116
I. Skutki orzeczenia o wszczęciu postępowania.....	117
II. Powołanie zarządcy i zakres jego uprawnień.....	120
III. Uznanie i wykonalność orzeczeń wydanych w toku postępowania upadłościowego.....	123
IV. Wyjątek od zasady automatycznego uznawania orzeczenia o wszczęciu postępowania upadłościowego lub orzeczenia wydanego w toku tego postępowania.....	125
V. Podsumowanie	129

§ 5. Wnioski	131
Rozdział IV. Uniwersalne postępowanie upadłościowe instytucji kredytowych i zakładów ubezpieczeń	137
§ 1. Model uniwersalności postępowania upadłościowego instytucji kredytowych i zakładów ubezpieczeń	137
§ 2. Jurysdykcja w postępowaniu służącym reorganizacji lub likwidacji instytucji kredytowej lub zakładu ubezpieczeń ..	138
§ 3. Normy kolizyjne w postępowaniu odnoszącym się do reorganizacji lub likwidacji instytucji kredytowej lub zakładu ubezpieczeń	142
§ 4. Automatyczne uznawanie decyzji i orzeczeń dotyczących zastosowania środka reorganizacji lub dotyczących otwarcia postępowania likwidacyjnego	145
§ 5. Podsumowanie i wnioski	147
Rozdział V. Model ochrony praw wierzycieli we wspólnotowym transgranicznym postępowaniu upadłościowym	151
§ 1. Zasada ochrony interesów wierzycieli	151
§ 2. Jawność postępowania upadłościowego jako instrument gwarantujący ochronę praw wierzycieli	154
I. Zasada jawności we wspólnotowych dyrektywach dotyczących spółek	154
II. Jawność postępowania w świetle przepisów rozporządzenia 1346/2000	156
III. Jawność postępowania w świetle dyrektyw dotyczących instytucji kredytowych i zakładów ubezpieczeń	160
IV. Podsumowanie	164
§ 3. Mechanizmy równouprawnienia wierzycieli w transgranicznym postępowaniu upadłościowym oraz w postępowaniu likwidacyjnym i reorganizacyjnym instytucji kredytowych i zakładów ubezpieczeń	165
I. Równouprawnienie wierzycieli w podziale funduszków masy upadłości na gruncie rozporządzenia 1346/2000	165
II. Współpraca zarządców w transgranicznych postępowaniach upadłościowych na podstawie przepisów rozporządzenia 1346/2000	169
III. Mechanizmy koordynacji postępowania głównego oraz postępowań wtórnych na gruncie rozporządzenia 1346/2000	170

IV. Mechanizmy równouprawnienia wierzycieli instytucji kredytowej oraz zakładu ubezpieczeń	174
V. Podsumowanie	176
§ 4. Mechanizmy ochrony uprawnień wierzycieli wynikających z prawa wewnętrznego	178
I. Ochrona wierzycieli lokalnych w transgranicznym postępowaniu upadłościowym na gruncie rozporządzenia 1346/2000	178
II. Ochrona lokalnych wierzycieli instytucji kredytowych oraz zakładów ubezpieczeń	194
III. Podsumowanie	196
§ 5. Wnioski	198
Rozdział VI. Upadłość trangraniczna w stosunkach pozawspólnotowych	203
§ 1. Uwagi wprowadzające	203
§ 2. Konwencja Modelowa UNCITRAL w sprawie upadłości transgranicznej	206
I. Geneza Konwencji Modelowej	206
II. Założenia i zakres zastosowania Konwencji Modelowej	208
III. Uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego i jego skutki	208
IV. Mechanizmy ochrony praw wierzycieli w Konwencji Modelowej	210
§ 3. Konkordat upadłości transgranicznej	212
§ 4. Podsumowanie i wnioski	215
Rozdział VII. Model upadłości transgranicznej w prawie Unii Europejskiej – postulaty <i>de lege ferenda</i>	219
§ 1. Uwagi wprowadzające	219
§ 2. Model jednolitego, powszechnego i uniwersalnego postępowania upadłościowego	221
I. Jeden dłużnik – jedno postępowanie	221
II. Postulowany model uniwersalności i powszechności upadłości transgranicznej	226
§ 3. Mechanizmy ochrony praw wierzycieli	230
§ 4. Upadłość transgraniczna struktur holdingowych	232
§ 5. Harmonizacja regulacji wewnętrznych państw członkowskich	237
I. Uwagi ogólne	237
II. Zakres proponowanej harmonizacji	239
III. Podstawy traktatowe ograniczonej harmonizacji	241

Spis treści

IV. Harmonizacja przepisów dotyczących statusu wierzycelności uprzywilejowanych w postępowaniu upadłościowym	242
V. Harmonizacja przepisów dotyczących zaskarżenia czynności prawnych – <i>actio pauliana</i>	243
Zakończenie	245
Indeks rzeczowy	253

Wstęp

Upadłość jest nieodłącznym ryzykiem każdej aktywności gospodarczej, które powszechnie akceptuje się w celu osiągnięcia zysków z prowadzonej działalności¹. Ryzyko to współcześnie poddane jest szczegółowej regulacji prawnej w większości państwowych systemów prawnych. Swoimi korzeniami współczesne prawo upadłościowe wywodzi się ze średniowiecznego prawa miast północnowłoskich, gdzie narodził się termin „bankructwo” – transponowany następnie do innych języków. Termin ten powstał ze słów *banca rotta*, które oznaczają dosłownie: złamany, zdruzgotany stolik lub ławę, na której kupcy dokonywali swoich rozliczeń². Na określenie zjawiska bankructwa, czyli stanu niemożności wywiązania się z zaciągniętych zobowiązań, używa się w języku polskim także słów „upadłość” lub „niewypłacalność”³.

Upadłość była niejednokrotnie postrzegana jako patologia, instrument eliminowania ludzi słabych, naruszenie bezpieczeństwa socjalnego. Dziś jednak oceniana jest ona także pozytywnie, stanowi bowiem motywację do szybkiego przemieszczania się środków w celu ich lepszego wykorzystania i zapobieżenia w ten sposób likwidacji działalności⁴.

Postępowanie upadłościowe ma w swoim założeniu służyć ochronie interesów wierzycieli, zapobiegając chaotycznemu i wybiórczemu zaspokajaniu przez dłużnika określonych, wybranych przez niego wierzycieli. Postępowanie takie, co do zasady, umożliwiwa częściowe i równomierne zaspokojenie wierzycieli, z jednoczesnym zachowaniem przedsiębiorstwa niewypłacalnego dłużnika poprzez jego reorganizację lub zawarcie stosownego układu z wierzycielami. Postępowanie upadłościowe powinno służyć zabezpieczeniu majątku dłużnika w celu zapewnienia wierzycielom maksymalnego stopnia zaspokojenia oraz równomiernemu, przejrzystemu i przewidywalnemu zaspokojeniu wierzycieli⁵ lub zawarciu układu gwarantującego upadłemu utrzymanie

¹ J. *Israël*, European Cross-Border Insolvency Regulation, Antwerpia–Oxford 2005, s. 5.

² A. *Jakubecki*, F. *Zedler*, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz, Kraków 2003, s. 976.

³ Zob. S. *Skorupka*, Słownik frazeologiczny języka polskiego, t. II, Warszawa 1989, s. 458.

⁴ S. *Gurgul*, Prawo upadłościowe i naprawcze, Warszawa 2004, s. 5.

⁵ Zob. Przewodnik ustawodawczy prawa upadłościowego opubl. na stronie internetowej Komisji Międzynarodowego Prawa Handlowego ONZ (UNCITRAL): http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/2004Guide.html, s. 14, dalej: PUPrUp.

jego działalności, a wierzycielom zaspokojenie ich wierzytelności w dłuższym okresie. Definicja postępowania upadłościowego jest odmienna w różnych systemach prawnych, wydaje się jednak, że reprezentatywną dla wszystkich europejskich systemów prawnych jest definicja, zgodnie z którą postępowanie upadłościowe jest zbiorowym postępowaniem wierzycieli podjętym pod nadzorem organów sądowych lub administracyjnych w celu dochodzenia roszczeń od niewypłacalnego dłużnika¹.

Przedmiotem niniejszej pracy uczyniłem instytucję upadłości transgranicznej w Unii Europejskiej, która stała się przedmiotem regulacji wspólnotowej dopiero kilka lat temu, choć prace nad tą regulacją rozpoczęły się jeszcze w latach 60. ubiegłego wieku. Poddając analizie wspólnotową regulację w zakresie upadłości transgranicznej, poszukuję w niniejszej rozprawie odpowiedzi na pytanie, czy regulacja ta zapewnia skuteczne i sprawne funkcjonowanie transgranicznych postępowań upadłościowych oraz czy zapewnia przewidywalność i przejrzystość rozstrzygnięć sądów krajowych poszczególnych państw członkowskich w sprawach upadłościowych. Analizując akty prawa wspólnotowego dotyczące upadłości transgranicznej, zastanawiam się, na ile regulacje te gwarantują dostateczną ochronę praw wierzycieli upadłego dłużnika, a w szczególności czy zapewniają sprawiedliwy podział funduszków masy upadłości albo – w zależności od okoliczności – zawarcie korzystnego dla wierzycieli układu. Odpowiedzi na powyższe pytania służą mi postawieniu tezy natury ogólnej dotyczącej wpływu obowiązujących regulacji na funkcjonowanie wspólnotowego rynku wewnętrznego.

W pracy używam konsekwentnie pojęcia „prawo upadłościowe” i „upadłość”, przez które rozumiem – tak jak w polskiej ustawie z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze² – zarówno postępowanie zmierzające do likwidacji upadłego dłużnika, jak i postępowanie, którego celem jest utrzymanie przedsiębiorstwa upadłego i zawarcie układu z wierzycielami. Różnorodność stosowanej w poszczególnych systemach prawnych terminologii powoduje, że przy badaniach prawnoporównawczych coraz częściej używa się pojęć „niewypłacalność” i „prawo niewypłacalności”³. Jednakże w toku niniejszej pracy stosuję w tym zakresie tradycyjną terminologię przyjętą w polskiej nauce prawa handlowego⁴. W odniesieniu do organów prowadzących postępowanie upadłościowe używam pojęcia „zarządca” lub ewentualnie „likwidator” (jeśli chodzi o upadłość instytucji kredytowych i zakładów ubezpieczeń). Pojęcia

¹ A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 23; PUPrUp, *op. cit.*, s. 5.

² Dz.U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535 ze zm.

³ A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 23; PUPrUp, *op. cit.*, s. 977.

⁴ Oficjalne polskie tłumaczenie rozporządzenia 1346/2000 (publikowane na stronach <http://europa.eu.int/eur-lex>) także używa słowa „upadłość”, choć w angielskiej wersji rozporządzenia 1346/2000 używa się słowa „insolvency”, we francuskim „insolvabilité”, niemieckim „Insolvenzverfahren”, co w bezpośrednim tłumaczeniu na język polski oznacza „niewypłacalność”.

powyższe obejmują oczywiście swoim zakresem syndyka – instytucję znaną większości europejskich systemów prawnych.

Zarówno rozporządzenie 1346/2000, jak i dyrektywy dotyczące instytucji kredytowych i zakładów ubezpieczeń stanowią instrumenty prawne przyjęte w ramach Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską (I filar), stąd częste odwoływanie się w niniejszej rozprawie do pojęcia „prawa wspólnotowego”. Jednocześnie, Wspólnota Europejska jest częścią UE, a wspólnotowe prawo pierwotne i pochodne stanowi element systemu prawnego Unii Europejskiej. Z powyższych względów w rozprawie zamiennie używam sformułowania „Wspólnota Europejska” oraz „Unia Europejska” oraz odpowiednio „prawo wspólnotowe” i „prawo Unii Europejskiej”.

Praca uwzględnia stan prawny na 30.6.2008 r.

Łódź, czerwiec 2008 r.

Tomasz Chilarski

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

- dyrektywa 2001/17 dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2001/17 z 19.3.2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji zakładów ubezpieczeń (Dz.Urz. L 110/2001, s. 28, wyd. spec. Dz.Urz. WS, rozdz. 6, t. 4, s. 3)
- dyrektywa 2001/24 dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2001/24 z 4.4.2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych (Dz.Urz. L 125/2001, s. 15, wyd. spec. Dz.Urz. WS, rozdz. 6, t. 4, s. 15)
- Konkordat Konkordat upadłości transgranicznej z 31.5.1996 r. przyjęty przez International Bar Association; opubl. na stronie <http://www.ibanet.org>
- Konwencja brukselska..... Konwencja brukselska z 27.9.1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 339/2007, s. 3)
- Konwencja europejska
Nr 136..... Konwencja europejska Nr 136 z 5.6.1990 r. o niektórych międzynarodowych aspektach upadłości; tekst opubl. na stronie internetowej: <http://www.conventions.coe.int>
- KPC ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
- Modelowa Konwencja Modelowa Konwencja Komisji Międzynarodowego Prawa Handlowego Organizacji Narodów Zjednoczonych (UNICITRAL) z 15.12.1997 r. w sprawie upadłości transgranicznej
- PrUpNapr ustawa z 28.2.2003 r. –Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.)
- rozporządzenie
1346/2000 rozporządzenie Rady Wspólnot Europejskich Nr 1346/2000 z 29.5.2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.Urz. L 160/2000, s. 1, wyd. spec. Dz.Urz. WS, rozdz. 19, t. 1, s. 191)

rozporządzenie 44/2001 .	rozporządzenie Rady Wspólnot Europejskich Nr 44/2001 z 22.12.2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. L 12/2001, s. 1, wyd. spec. Dz.Urz. WS, rozdz. 19, t. 4, s. 42)
TUE	Traktat o Unii Europejskiej (Traktat z Maastricht) z 7.2.1992 r. (tekst skonsolidowany Dz.Urz. C 325/2002, s. 5); tekst polski opubl. na stronie internetowej: http://www.ukie.gov.pl
TWE.....	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Traktat Rzymski) z 25.3.1957 r. (tekst skonsolidowany Dz.Urz. C 325/2002, s. 33); tekst polski opubl. na stronie internetowej: http://www.ukie.gov.pl

2. Inne dokumenty źródłowe

Raport

<i>Virgós-Schmit</i>	Raport z 8.7.1996 r. dotyczący Konwencji WE w sprawie postępowania upadłościowego podpisanej 23.11.1995 r., przygotowany przez <i>M. Virgós</i> i <i>E. Schmit</i> ; tekst angielski opubl. [w:] <i>G. Moss, I. F. Fletcher, S. Isaacs, The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A Commentary And Annotated Guide, Oxford 2002</i>
----------------------------	--

3. Organy i instytucje

ETS	Europejski Trybunał Sprawiedliwości
INSOL.....	Międzynarodowe Stowarzyszenie Prawa Upadłościowego
SN.....	Sąd Najwyższy
UNCITRAL	Komisja Międzynarodowego Prawa Handlowego Organizacji Narodów Zjednoczonych

4. Publikatory i czasopisma

ABLJ.....	<i>American Bankruptcy Law Journal</i>
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich lub Unii Europejskiej
Dz.Urz. WS	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich lub Unii Europejskiej Wydanie Specjalne

Wykaz skrótów

KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
OSPİKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OSNC.....	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PPH.....	Przegląd Prawa Handlowego
PPiA	Przegląd Prawa i Administracji
PS.....	Przegląd Sądowy
PUPrUp.....	Przewodnik ustawodawczy prawa upadłościowego
R. Pr.	Radca Prawny
Rej.	Rejent
RPEiS.....	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SE	Studia Europejskie
SP.....	Studia Prawnicze
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
Zb. Orz.	Zbiór Orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości

5. Inne

art.....	artykuł
COMI.....	główny ośrodek podstawowej działalności (<i>centre of main interests</i>)
cz.	część
itd.	i tak dalej
itp.....	i tym podobne
m.in.	między innymi
n.	następny (-a, -e)
niepubl.	niepublikowany (-a, -e)
np.	na przykład
Nr	numer
opubl.	opublikowany (-a, -e)
oprac.....	opracowanie
orz.	orzeczenie
por.	porównaj
poz.	pozycja
red.	redakcja
s.	strona
sygn.	sygnatura

Wykaz skrótów

t.	tom
t.j.	tekst jednolity
tj.	to jest
tzw.	tak zwany (-a, -e)
v.	<i>versus</i>
w zw.	w związku
wyr.	wyrok
z.	zeszyt
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianą (-ami)
zob.	zobacz

Wykaz orzeczeń Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości

- Wyrok ETS z 5.2.1963 r. w sprawie 26/62 *Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen*, Zb. Orz. 1963, s. 1;
- Wyrok ETS z 31.3.1971 r. w sprawie 22/70 *Komisja WE v. Rada WE*, Zb. Orz. 1971, s. 263;
- Wyrok ETS z 10.10.1973 r. w sprawie 34/73 *Fratelli Variola SpA v. Administration des finances italienne*, Zb. Orz. 1973, s. 981;
- Wyrok ETS z 14.10.1976 r. w sprawie 29/76 *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol*, Zb. Orz. 1976, s. 1541;
- Wyrok ETS z 3.2.1977 r. w sprawie 52/76 *Luigi Benedetti v. Munari F.lli s.a.s.*, Zb. Orz. 1977, s. 163;
- Wyrok ETS z 28.11.1978 r. w sprawie 33/78 *Somafer SA v. Sar-Ferngas AG*, Zb. Orz. 1978, s. 2183;
- Wyrok ETS z 22.2.1979 r. w sprawie 133/78 *Gourdain v. Nadler*, Zb. Orz. 1979, s. 733;
- Wyrok ETS z 18.3.1981 r. w sprawie 139/80 *Blanckaert & Willems PVBA*, Zb. Orz. 1981, s. 819;
- Wyrok ETS z 5.3.1986 r. w sprawie 69/85 *Wünsche Handelsgesellschaft GmbH & Co. v. RFN*, Zb. Orz. 1986, s. 947;
- Wyrok ETS z 4.12.1986 r. w sprawie 205/84 *Komisja WE v. RFN*, Zb. Orz. 1986, s. 3755;
- Wyrok ETS z 9.12.1987 r. w sprawie 218/86 *SAR Schotte GmbH v. Parfums Rothschild SARM*, Zb. Orz. 1987, s. 4905;
- Wyrok ETS z 4.2.1988 r. w sprawie 145/86 *Horst Ludwig Martin Hoffman v. Adelheid Krieg*, Zb. Orz. 1988, s. 645;
- Wyrok ETS z 11.7.1989 r. w sprawie 265/87 *Hermann Schröder HS Kraftfutter GmbH & Co. KG v Hauptzollamt Gronau*, Zb. Orz. 1989, s. 2237;
- Wyrok ETS z 2.6.1994 r. w sprawie C-414/92 *Solo Kleinmotoren GmbH v. Emilio Boch*, Zb. Orz. 1994, s. I-2237;
- Wyrok ETS z 30.11.1995 r. w sprawie C-55/94 *Gebhard v. Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano*, Zb. Orz. 1995, s. I-4165;
- Wyrok ETS z 10.10.1996 r. w sprawie C-78/95 *Bernardus Hendrikman and Maria Feyen v. Magenta Druck & Verlag GmbH*, Zb. Orz. 1996, s. I-4943;
- Wyrok ETS z 9.3.1999 r. w sprawie C-212/97 *Centros Ltd v. Erhvervs-og Selskabsstyrelsen*, Zb. Orz. 1999, s. I-1459;